

Produkcja hadronów w głęboko nieelastycznym rozpraszaniu

Beata Brzozowska

25 maja 2007

1 Krótko o historii akceleratora HERA

- Kilka faktów historycznych
- Trzy etapy akceleratora

1 Krótko o historii akceleratora HERA

- Kilka faktów historycznych
- Trzy etapy akceleratora

2 Motywacja

- Słów kilka o procesie DIS
- Dlaczego to robimy?

1 Krótko o historii akceleratora HERA

- Kilka faktów historycznych
- Trzy etapy akceleratora

2 Motywacja

- Słów kilka o procesie DIS
- Dlaczego to robimy?

3 Przegląd literatury

- Eksperyment OPAL
- Eksperyment H1

- 1 Krótko o historii akceleratora HERA
  - Kilka faktów historycznych
  - Trzy etapy akceleratora
- 2 Motywacja
  - Słów kilka o procesie DIS
  - Dlaczego to robimy?
- 3 Przegląd literatury
  - Eksperyment OPAL
  - Eksperyment H1
- 4 Analiza czyli rozkłady hadronów i funkcja fragmentacji
  - Przygotowanie próbki danych
  - Porównanie z modelami teoretycznymi

- 1 Krótko o historii akceleratora HERA
  - Kilka faktów historycznych
  - Trzy etapy akceleratora
- 2 Motywacja
  - Słów kilka o procesie DIS
  - Dlaczego to robimy?
- 3 Przegląd literatury
  - Eksperyment OPAL
  - Eksperyment H1
- 4 Analiza czyli rozkłady hadronów i funkcja fragmentacji
  - Przygotowanie próbki danych
  - Porównanie z modelami teoretycznymi
- 5 Podsumowanie

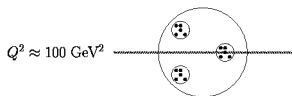
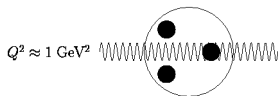
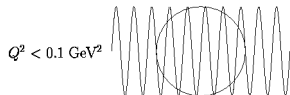
Historia

Założenie fundacji DESY

- 1976 pierwszy pomysł
- 1981 przedłożenie propozycji
- 1984 rozpoczęcie budowy
- 1988 zakończenie budowy układu e
- 1991 układ protonowy gotowy
- 1992 start H1 i ZEUSa
- 1995 HERMES zbiera dane
- 1999 HERA-B dołącza do pracy
- 2000 przerwa w pracy akceleratora
- 2007 protony o niższej energii

Rozpraszanie elektronów na protonach

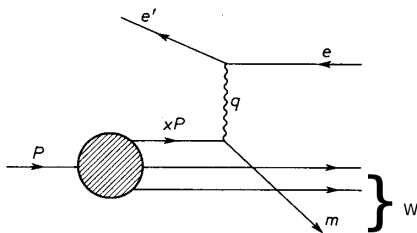
- Fotoprodukcja czyli oddziaływanie rzeczywistych fotonów
- Procesy dyfrakcyjne
- **Głęboko nieelastyczne rozpraszanie**

Deep Inelastic Scattering

Rozpraszanie głęboko nieelastyczne ep

- $Q^2 = -q^2$, gdzie q jest czteropędem fotonu
- P to czteropęd protonu
- xP jest czteropędem partonu w protonie i wyraża się wzorem: $x = \frac{Q^2}{2Pq}$
- y jest miarą nieelastyczności procesu $y = \frac{E_e - E_{e'}}{E_e}$
- W - energia hadronowych stanów końcowych

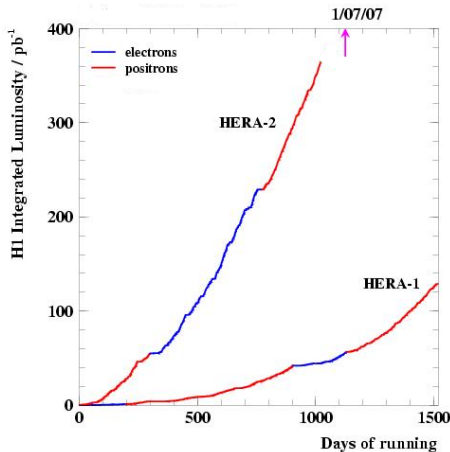

Model partonowy zderzenia DIS

High Energy Run

- HERA I: $E_p = 820$ GeV
- HERA II: $E_p = 920$ GeV
- Światłość całkowita:
ZEUS + H1 ~ 1 fb $^{-1}$

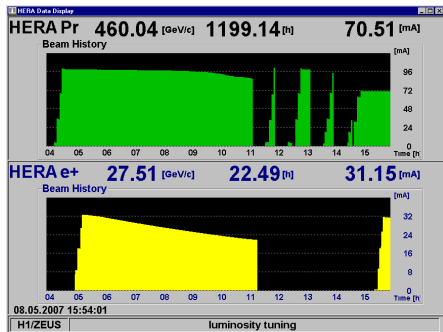
ZEUS	e^+p	e^-p
HERA I	120 pb $^{-1}$	16 pb $^{-1}$
HERA II	190 pb $^{-1}$	170 pb $^{-1}$

Low Energy Run

Etap	$E_p = 460 \text{ GeV}$	$E_p = 575 \text{ GeV}$
Pierwszy	13 pb^{-1}	0 pb^{-1}
Drugi	0 pb^{-1}	$\sim 7 \text{ pb}^{-1}$

100 dni zbierania danych –
 obszar kinematyczny pokryty
 dla $y < 0.85$

Niższa energia wiązki protonowej

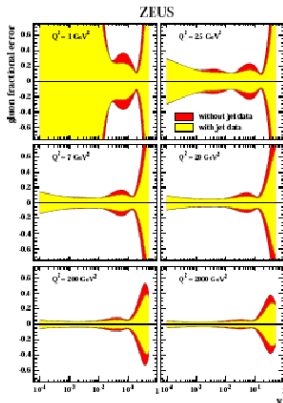
Korzyści

- zależność od W przekrojów czynnych na fotoprodukcję i produkcję wektorów mezonowych;
- pomiar funkcji struktury dla dużych x ;
- **pomiar przekroju czynnego dla podłużnie spolaryzowanych wirtualnych fotonów – podłużna funkcja struktury**

$$\frac{d^2\sigma^{e^\pm p}}{dx dQ^2} = \frac{2\pi\alpha^2}{xQ^4} [Y_+ F_2(x, Q^2) - y^2 F_L(x, Q^2) \mp Y_- x F_3(x, Q^2)]$$

$$Y_\pm = 1 \pm (1 - y)^2$$

Funkcja struktury F_2

Rozpraszanie komptonowskie QCD

$$\gamma q \rightarrow qg$$

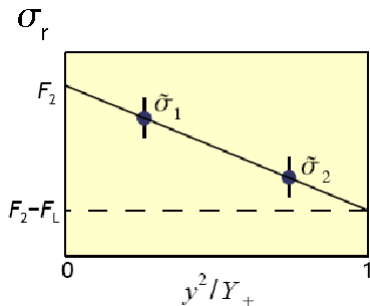
Fuzja bozonowo-gluonowa $\gamma q \rightarrow q\bar{q}$

F_2 wyznaczona z informacji o rozproszonym elektronie oraz z przekrojów czynnych na produkcję wielodżetową

Podłużna funkcja struktury

- zredukowany przekrój czynny:

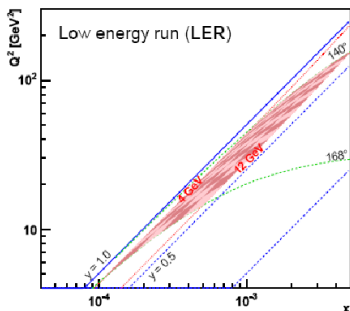
$$\sigma_r = \left(\frac{xQ^4}{2\pi\alpha^2 Y_+} \right) \frac{d^2\sigma}{dx dQ^2} = [F_2(x, Q^2) - \frac{y^2}{Y_+} F_L(x, Q^2)]$$

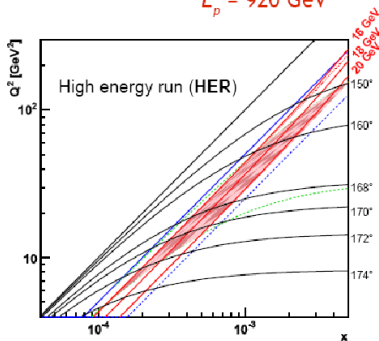
- dane dla różnych wartości y , ale dla takich samych (x, Q^2)
- $Q^2 = sxy$, gdzie s to kwadrat energii w układzie środka masy

Obszar kinematyczny

$E_p = 460 \text{ GeV}$

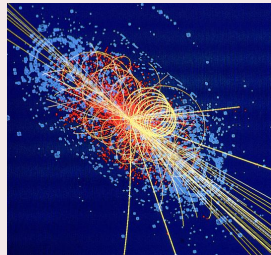
$E_p = 920 \text{ GeV}$

- rozproszony elektron o energii 4-12 GeV dla LER
- rozproszony elektron o energii 16-20 GeV dla HER

Chromodynamika kwantowa

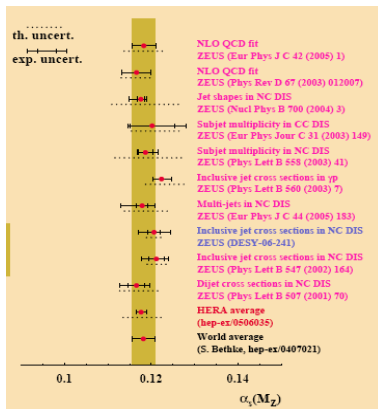
- QCD jest teorią silnych oddziaływań.
- QCD z uniwersalnymi parametrami musi opisywać wszystkie procesy (anihilacja e^+e^- , rozpraszanie ep , zderzenie $p\bar{p}$).
- Badanie hadronowych stanów końcowych wnosi dużo informacji o QCD.

Testowanie QCD

- Precyzyjne pomiary F_2 i α_s
- Możliwość wyznaczenia podłużnej funkcji struktury F_L
- Badanie funkcji fragmentacji

Co to jest układ Breita?

Układ Breita jest zdefiniowany przez dwa warunki:

- proton i wirtualny foton poruszają się współliniowo;
- wirtualny foton przenosi tylko pęd (energia fotonu = 0).

Brick wall

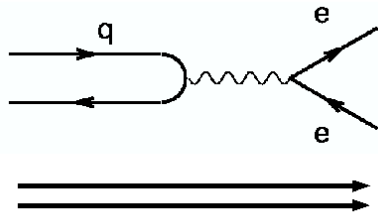
- przed rozproszeniem:

$$xP = \left(\frac{Q}{2}, 0, 0, \frac{Q}{2}\right)$$

- po rozproszeniu:

$$xP = \left(\frac{Q}{2}, 0, 0, -\frac{Q}{2}\right)$$

current region

target region

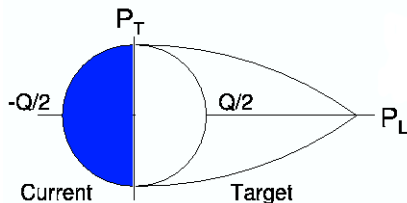
Proces ep w układzie Breita

Czym jest x_p ?

Definicje

$$x_p = \frac{2P^{Breit}}{Q}$$

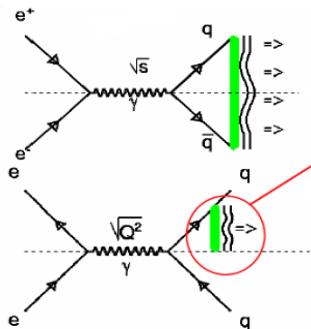
$$\xi = \ln\left(\frac{1}{x_p}\right)$$

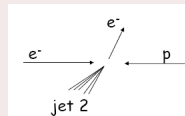
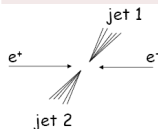
Przestrzeń pędowa w układzie Breita

- x_p to pęd hadronu zmierzony w układzie Breita przeskalowany przez $\frac{Q}{2}$ czyli maksymalny dostępny pęd (ignorujemy efekty związane z wewnętrznym k_T kwarka w protonie)

Porównanie procesów ep i e^+e^-

Obszar prądowy w układzie Breita w procesie ep jest podobny do jednej z hemisfer w procesie e^+e^- .

Pomiar x_p jako test cech QCD

Chromodynamika kwantowa

- Przewidywania QCD dla rozkładów x_p są oparte na konwolucji trzech funkcji:

$$f(x, Q^2) \otimes \sigma_{NLO} \otimes D(x_p, Q^2)$$

Pomiar x_p jako test cech QCD

Chromodynamika kwantowa

- Przewidywania QCD dla rozkładów x_p są oparte na konwolucji trzech funkcji:

$$f(x, Q^2) \otimes \sigma_{NLO} \otimes D(x_p, Q^2)$$

- $f(x, Q^2)$ – funkcja gęstości partonów w protonie

Pomiar x_p jako test cech QCD

Chromodynamika kwantowa

- Przewidywania QCD dla rozkładów x_p są oparte na konwolucji trzech funkcji:

$$f(x, Q^2) \otimes \sigma_{NLO} \otimes D(x_p, Q^2)$$

- $f(x, Q^2)$ – funkcja gęstości partonów w protonie
- σ_{NLO} – przekrój czynny na rozpraszanie partonu na partonie

Pomiar x_p jako test cech QCD

Chromodynamika kwantowa

- Przewidywania QCD dla rozkładów x_p są oparte na konwolucji trzech funkcji:

$$f(x, Q^2) \otimes \sigma_{NLO} \otimes D(x_p, Q^2)$$

- $f(x, Q^2)$ – funkcja gęstości partonów w protonie
- σ_{NLO} – przekrój czynny na rozpraszanie partonu na partonie
- $D(x_p, Q^2)$ – funkcja fragmentacji czyli prawdopodobieństwo z jakim parton fragmentuje w hadron o energii będącej ułamkiem energii partonu

Testowanie cech QCD

- Faktoryzacja gwarantuje niezależność funkcji fragmentacji od rodzaju procesu.
- Stała α_s może być zrekonstruowana z łamania skalowania w rozkładach x_p jako funkcji Q^2 (zrobione dotychczas dla e^+e^-).
- W przeciwieństwie do innych metod wyznaczenie α_s nie jest obciążone niepewnościami związanymi z algorytmami dżetowymi czy funkcją gęstości partonów PDF.
- Czy NLO+FF dobrze opisuje nasze dane doświadczalne?

O modelach

Opis produkcji cząstek

- **model Fermiego**: stan przejściowy “fireball”
- **modyfikacja Landaua i Pomaranczuka**: ekspansja gorącej materii wzdłuż osi zderzenia
- **model multifireballowy Hagedorna**: zamiast jednego – wiele fireballi
- **model relatywistycznych dżetów Feynmana**: proces hadronizacji na poziomie partonowym

Fragmentacja kwarku

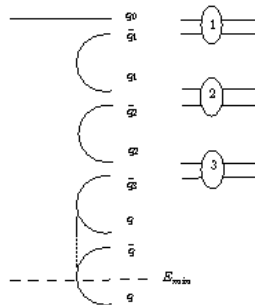
Modele fragmentacji

- **Fragmentacja niezależna:** (Feynman i Field, 1978) kwark fragmentuje za pośrednictwem produkcji par. ▶ F
- **Model struny:** (grupa Lund Anderssona) para kwark-antykwarik połączona struną, której rozerwanie towarzyszy produkcja kolejnej $q\bar{q}$. ▶ S
- **Model Klastrów Webbera** ▶ C

Fragmentacja kwarku

Fragmentacja niezależna

- opiera się na założeniu, że każdy parton fragmentuje niezależnie
- wybity kwark q_0 łączy się z antykwarkiem $\bar{q}_1$ z pary $q_1\bar{q}_1$, która jest tworzona z próżni, tworząc hadron
- rząd hadronu jest określany przez kolejność w czasie produkcji

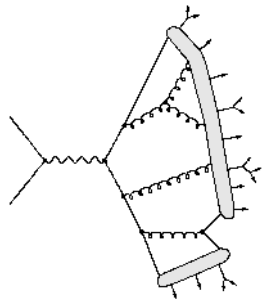

Back

Fragmentacja kwarku

Model LUND

- model fenomenologiczny opisujący proces hadronizacji w wysokoenergetycznych zderzeniach, koncentruje się na fragmentacji gluonu
- bazuje na przewidywaniach zjawiska uwięzienia w QCD
- para $q_0\bar{q}_0$ jest połączona polem kolorowym, w pewnej odległości energia potencjalna jest wystarczająca do wyprodukowania innej pary kwark-antykwar

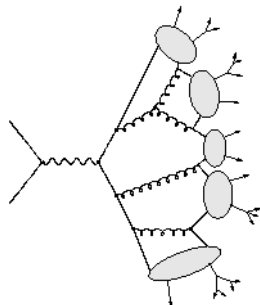

Fragmentacja kwarku

Model klastrów

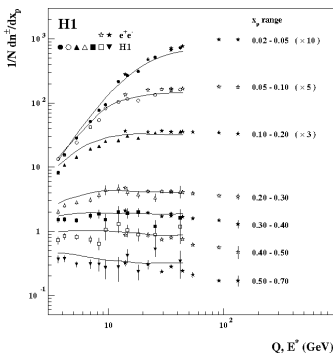
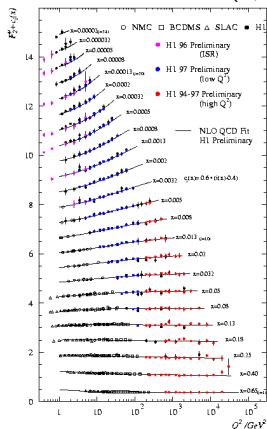
- dwa etapy: formacja klastrów i rozpad obojętnych kolorowo stanów w hadrony lub następne klastry
- ograniczony do fragmentacji lekkich kwarków (uds) i produkcji gluonów w anihilacji e^+e^-

Next

Łamanie skalowania

$$f(x, Q^2) \otimes \sigma_{NLO} \otimes D(x_p, Q^2)$$

Funkcja struktury protonu

Funkcja fragmentacji

Charged Particle Momentum Spectra in e^+e^- annihilation at $\sqrt{s} = 192 - 209$ GeV, OPAL Collaboration

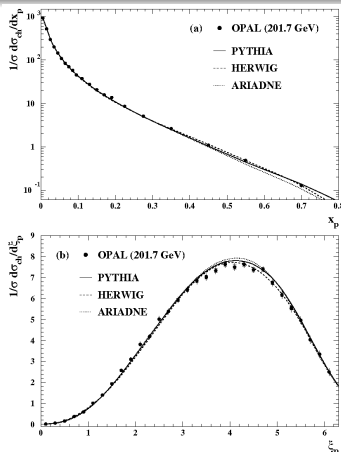
Dane doświadczalne

- zebrane w latach 1999 – 2000 (światłość 433 pb^{-1})
- pomiar pędu i kierunku w komorach śladowych oraz informacja o energii zdeponowanej w kalorymetrze elektro-magnetycznym
- średnia energia $\sqrt{s} = 201.7 \text{ GeV}$

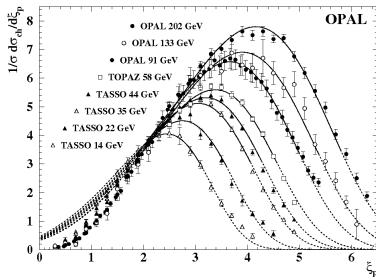
Eksperyment OPAL

Rozkłady x_p i $\xi_p = \ln\left(\frac{1}{x_p}\right)$

- Dane doświadczalne zostały porównane z różnymi modelami teoretycznymi.
- Z dopasowania krzywej wyznaczono $\alpha_s(M_Z) = 0.113 \pm 0.005$, podczas gdy PDG podaje: $\alpha_s(M_Z) = 0.1176 \pm 0.0020$.

Eksperyment OPAL

Rozkłady $\xi_p = \ln\left(\frac{1}{x_p}\right)$

- Rozkłady dla cząstek naładowanych mogą być analizowane w dużym zakresie Q^2 .
- $14 \text{ GeV} < E^* < 202 \text{ GeV}$ obejmuje dane z trzech eksperymentów

$5 \text{ GeV} < E^* = Q < 170 \text{ GeV}$
nowe dane eksperymentu ZEUS
(czyli tylko z jednego eksperymentu)

Evolution of ep Fragmentation and Multiplicity Distributions in the Breit Frame, H1 Collaboration

Dane doświadczalne

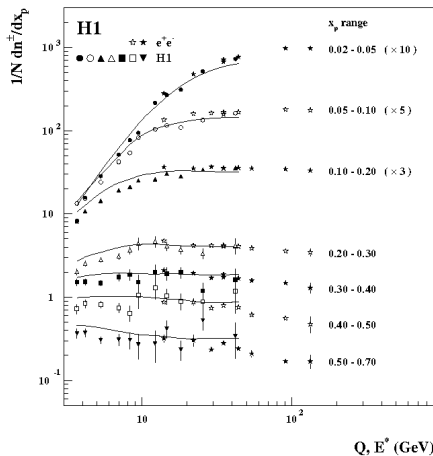
- zebrane w 1994
- informacja z detektora śladowego i kalorymetru (LAR)
- dostępna energia $\sqrt{s} \simeq 300$ GeV
- funkcja fragmentacji wyrażona jako

$$D(x_p, Q^2) = \frac{1}{N_{ev}} \times \frac{dn_{tracks}^{\pm}}{dx_p}$$

gładka dla dużych x_p , zaś szybko rosnąca dla $x_p \rightarrow 0$

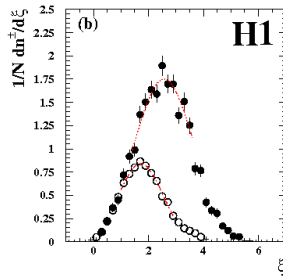
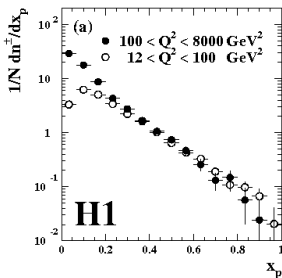

Eksperyment H1

- Funkcja $D(Q, E)$ niezależna od rodzaju procesu
- Dane konsyistentne dla rozpraszania ep oraz anihilacji e^+e^-
- Uniwersalność fragmentacji kwarka

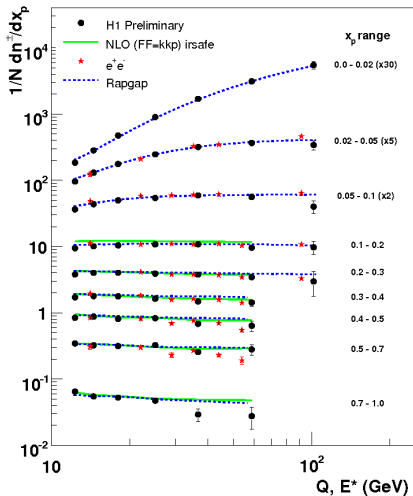
Eksperyment H1

Funkcja fragmentacji w funkcji x_p oraz ξ

Zgodnie z przewidywaniami MLLA (z ang. *Modified Leading Logarithmic Approximation*) funkcja $D(\xi(x_p))$ powinna być opisana rozkładem Gaussa.

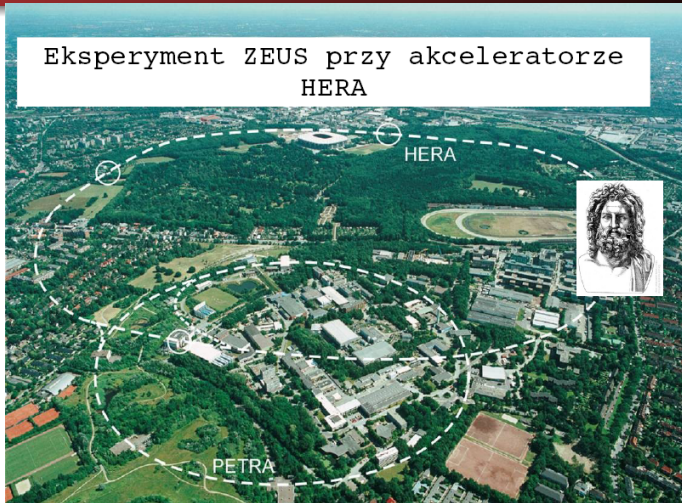
Preliminary H1 pokazane podczas DIS2006

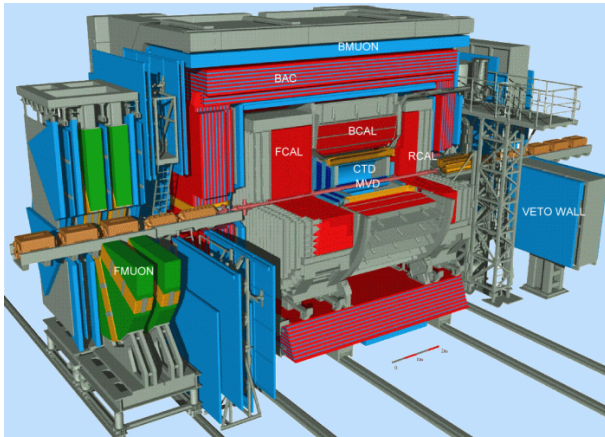
- Widoczny obszar skalowania i łamania skalowania funkcji fragmentacji
- Szerszy zakres x_p i Q^2
- Zgodność danych ep z e^+e^-

ZEUS Collaboration

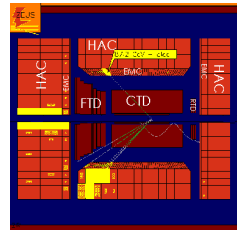
Eksperyment ZEUS przy akceleratorze HERA

Detektor ZEUS

Centralny Detektor Śladowy

Sposób na dane

Dane doświadczalne

- dane z okresu HERA I – HERA II
($\sim 0.5 \text{ fb}^{-1}$)
- wykorzystanie informacji z CTD czyli
Centralnego Detektora Śladowego
- $p_T > 0.15 \text{ GeV}$, $|\eta_{lab}| < 1.75$

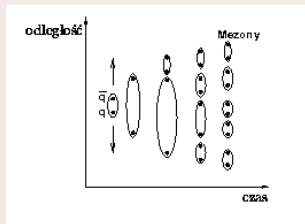
Monte Carlo

- dwa modele MC - ARIADNE 4.12 i LEPTO 6.5
- cząstki z czasem życia większym od 0.01 ns
- cząstki stałe: Λ , Σ_u^+ , Σ_d^+ , Ω , K_S

Modele Monte Carlo

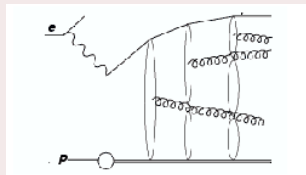
LEPTO

- oparty na rachunku perturbacyjnym z użyciem elementu macierzowego;
- hadronizacja opisana za pomocą modelu struny;

ARIADNE

- oparty na modelu dipola kolorowego;
- hadronizacja zgodne z modelem struny;

Kryteria wyboru danych

$E_{e'} \geq 10 \text{ GeV}$ aby wyeliminować przypadki z fotonami z promieniowania hamowania lub źle zidentyfikowane hadrony,

$y_e \leq 0.95$ aby zredukować tło pochodzące od fotoprodukcji,

$y_{JB} \geq 0.04$ aby otrzymać dobrą rekonstrukcję zmiennych Q^2 i x oraz aby wyeliminować obszar dużych poprawek radiacyjnych,

$35 \leq \Sigma(E - p_z) \leq 60 \text{ GeV}$ aby usunąć przypadki fotoprodukcji i przypadki z dużymi poprawkami radiacyjnymi,

$-40 < Z_{vertex} < 50 \text{ cm}$ aby zredukować tło pochodzące z innych procesów.

Poprawki

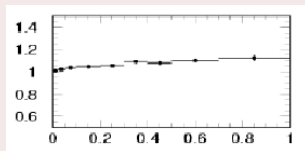
- **Poprawki detektorowe**

- zmiana elementów przestrzeni fazowej
- użycie dwóch różnych modeli MC

- **Poprawki radiacyjne**

- użycie specjalnego kodu

wielkość poprawki

$$x_p = \frac{2P^{Breit}}{Q}$$

Jaki obszar wybieramy do analizy?

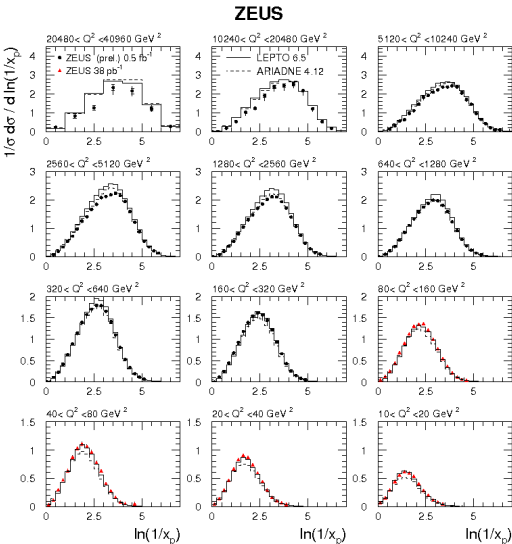
Dane opublikowane (94-97)

Bin	Q2 min	Q2 max	X min	X max
1	10	20	0.0006	0.0024
2	20	40	0.0012	0.0100
3	40	80	0.0012	0.0100
4	80	160	0.0024	0.0100
5	160	320	0.0024	0.0500
6	320	640	0.0100	0.0500
7	640	1280	0.0100	0.0500
8	1280	2560	0.0250	0.1500
9	2560	5120	0.0500	0.2500
10	5120	10240	0.0500	0.5000
11	10240	20480	0.0500	0.5000
12	20480	40960	0.0500	0.7500

Prezentowana analiza

Dane zostały podzielone według formuły:

$$10 \times 2^n < Q^2 < 10 \times 2^{n+1}, \text{ gdzie } n = 0, 1, 2, \dots$$

- Dane zgodne z danymi z publikacji
- Opis danych przez ARIADNE i LEPTO musi zostać poprawiony, szczególnie dla dużych Q^2

Podjęcie teoretyczne

Local Parton Hadron Duality

- połączenie zaobserwowanych rozkładów hadronowych z obliczonymi rozkładami partonowymi
- stała proporcjonalności K_h

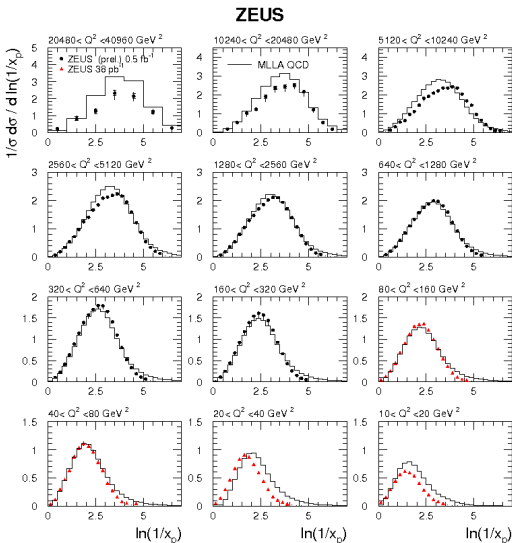
Modified Leading Log Approximation

- liczy charakterystyki rzędu $\alpha_s^{1/2}$
- zawiera wolne parametry: Λ_{eff} i Q_0
- $\Lambda_{eff} = Q_0$ – ograniczone widmo

MLLA QCD

- Zgodnie z przewidywaniami MLLA rozkłady $D(\xi(x_p))$ powinny mieć charakter rozkładów Gaussa.
  - Dane z LEPu zostały przeanalizowane i dwa parametry zostały wyznaczone: $\Lambda_{eff} = Q_0$ i K_h .
  - **Z LEP I – LEP II:**
    - $\Lambda_{eff} = 270$ MeV
    - $K_h = 1.31$
- V.Khoze, S.Lupia, W.Ochs (Phys.Lett. B386 (1996) 451 – 457)

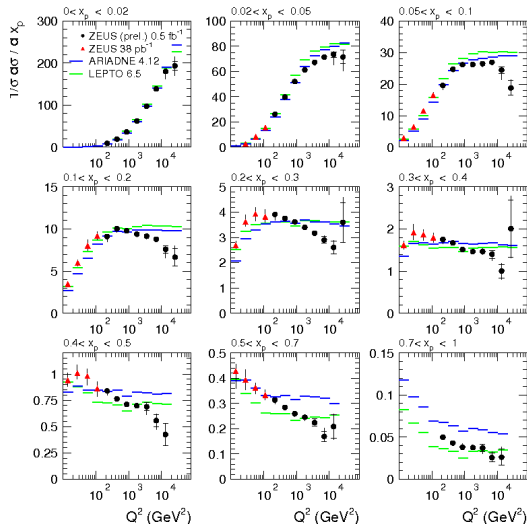

MLLA + LPHD

Obliczenia tzw. ograniczonego widma nie opisują danych ep w całym zakresie energii.

- 1) Niska energia: migracje cząstek z obszaru tarczy do obszaru prądowego układu Breita.
- 2) Wysoka energia: parametry dopasowania zależą od energii.

ZEUS

Funkcja fragmentacji
w różnych przedziałach

$$x_p = \frac{2p_{Breit}}{Q}$$

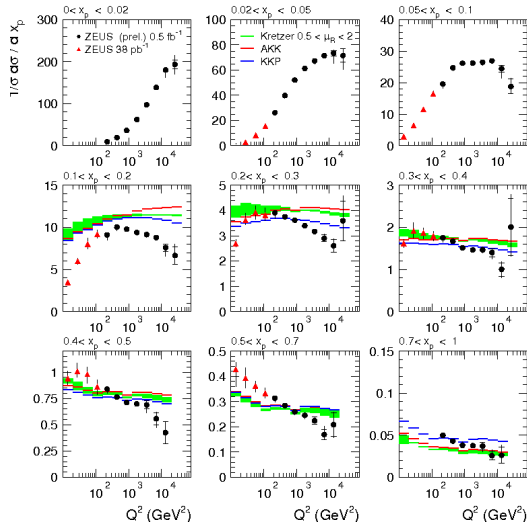
Modele MC źle opisują dane.

Przewidywania następnego rzędu rachunku zaburzeń (NLO)

Funkcje fragmentacji

- "Kretzer FF" (2000)
  - dane z rozpadu Z^0 : ALEPH, SLD i niskoenergetyczne TPC
- "KKP FF" (Kniehl, Kramer, Pötter) (2000)
  - dane z eksperymentów Z^0 : ALEPH, SLD, TPC + DELPHI, OPAL
- "AKK FF" (Albino, Kniehl, Kramer) (2005)
  - uaktualnienie wyników KKP FF + dane z eksperymentu OPAL

ZEUS

- NLO+FF nie opisują poprawnie danych z rozpraszania ep
- Łamanie skalowania jest większe niż przewidywane

Konkluzje dotyczące analizy

- HERA dostarcza danych z dużą precyzją do wyznaczenia funkcji fragmentacji w ogromnym zakresie energii
- Hadronowe rozkłady pędu zostały zmierzone.
- Łamanie skalowania funkcji fragmentacji zostało zaobserwowane.
- MC i MLLA+LPHD QCD obliczenia nie opisują danych w całym zakresie x_p i Q^2 .
- Przewidywania NLO+FF nie są zgodne z rozkładami x_p w funkcji Q^2 .

Plany na przyszłość

- Porównanie danych z prezentowanej analizy z danymi z procesu anihilacji e^+e^-
- Wyznaczenie funkcji fragmentacji i stałej α_s
- Obliczenie wyższych momentów rozkładu Gaussa dla rozkładów ξ_p

Podsumowanie seminarium

- HERA kończy pracę za 38 dni po 15. latach eksploatacji
- Zmiana energii wiązki protonowej sposobem na wyznaczenie F_L
- Bogactwo danych zebranych przez eksperyment ZEUS
- Bogactwo tematów do analizowania

Dziękuję za uwagę